

במה **טומנין ובמה אין טומנין** את כח חיותנו, שלא יכבה בגלות; אסרו חכמים להטמין בדבר המוסיף הבל — שלא ירעים בנו כח לצאת בזרוע ולדחוק את הקץ בגלות, כמו שאמרו בגמרא (בכתובות קיא.) שהשביע הקב"ה את ישראל.

אלא **טומנין בכסות** — מצות ציצית שהיא מגינה עלינו, ובפירות — ארבעה מינים שבלולב, ובכנפי יונה — תפילה ותפלין, כמו שמצינו באלישע בעל כנפים. נסורת של חרשין היינו תכלית יסורין, וכענין המבואר בגמרא (פסחים קיח.) הודו לה' שגובה חובתו של אדם בטובתו, עשיר בשורו, עני בשיו, יתום בביצתו אלמנה בתרנגולתהו. נעורת של פשתן דקה היינו גמילות חסדים — כל אלו מגינים עלינו ולא יוסיפו הבל שנצא בזרוע, אלא כשיאיר לנו הש"י. (מי השלוח ח"א לקוטי הש"ס)

דף נ

חריות של דקל שגדרן לעצים ונמלך עליהן לישיבה — צריך לקשר. רשב"ג אומר: אין צריך לקשר' — הר"ן מפרש שאם ייחדן לישיבה לעולם, הכל מודים שאין צריך לקשר, לא נחלקו אלא כשייחדן לישיב עליהם בשבת זו — בזה סובר תנא קמא שצריך לעשות מעשה כדי לבטל הקצאתן ולא די במחשבה.

ולפי זה המיידן אבן לפצוע בה אגוזים, גם אם לא ייחדה לעולם לכך — מועיל ייחודו, (להלכה דקיימא לן שמועילה מחשבה לבד. ויש סוברים להצריך שישתמש בה פעם אחת לאותו דבר, כדלהלן).

ואולם דעת הרשב"א בתשובה, שאין מועיל ייחוד לשבת אחת אלא צריך שייחד לעולם. (אך יתכן ואף לדעה זו שאם עושה בו מעשה, כגון קשירה בחריות, מועיל אף ללא ייחוד לעולם).

זרב אסי אמר: יושב אע"פ שלא קישר ואע"פ שלא חישב... — לשיטת רב האי גאון, רבנו חננאל, ר"י (בתוס'), רבנו יונה, רשב"א והר"ן, לרב אסי מועילה או ישיבה או מחשבה לבד. ואילו הרמב"ן כתב שלרב אסי אין מועילה מחשבה לבד, והרי הוא כממצע בין תנא קמא שהצריך מעשה גמור בחפץ, לרשב"ג שמועילה מחשבה גרידא.

צבען (בשמן) — יש ספרים שאין גורסים 'בשמן', וכן ברמב"ם לא הוזכר אלא 'צבען' לחוד. ולגרסת רש"י יש לפרש 'צבען' כמובן ט ב ל ן , שכן תרגום של וטבל — 'צבע'. (חכמת שלמה)

מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכיו והוא שיחד לו קרן זוית' — כי אילו נתנם על קרקע הבית, אין כאן הכנה, שהרי הוא מבטלו לקרקע הבית, למדרס בני אדם. ונראה שזה רק כאשר נתנו בקרקע, אבל אם הניחו בקופתו הרי זה כיחוד קרן זוית. (עפ"י ריטב"א).

ומכאן שאסור ליקח בשבת מעט מן החול המפוזר בקרקע הבית להשתמש בו. (משנה ברורה שח ס"ק קמד. וע"ש בבאור הלכה שהביא דעה שאם יש רצפת אבנים או נסרים — מותר. ופקפק על כך, כי מסוגיתנו משמע שסתם חול ועפר שם מוקצה עליהם).

[חול המונח ב'ארגז חול' למשחק הילדים — אינו מוקצה. אבל חול המיועד לצורך בניה — הרי זה

מוקצה, גם אם הילדים רגילים לשחק בו, וייחוד של ילדים אינו מועיל. מתוך שמירת שבת כהלכה כ,מה].

ע"ב) 'אימא סיפא אבל פניו ידיו ורגליו מותר, הא מעבר שיער? איבעית אימא בקטן... עפר לבינתא שרי...' — מבואר בגמרא שהרוחץ בדבר שהוא משיר שער ודאי — אסור. ואף על פי שאין כוונתו להשרת השער אלא לרחיצה — הואיל ומשיר ודאי, הרי זה 'פסיק רישיה'. ולכאורה קשה מכאן על דעת התרומת-הדשן (דס) ש'פסיק רישיה' בדרבנן מותר, שהרי לכאורה התולש שער על ידי שרוחץ גופו הרי זו תלישה כלאחר יד, כי אין דרך גזיזה בכך, ואינו אסור אלא מדרבנן. (כן הקשה בשער-המלך הל' שבת כה,כד).
ונראה שהשרת שער על ידי רחיצה בעפר הרי זה 'כדרך' ולא 'כלאחר יד'. (עפ"י מאור ישראל. ע"ש בהרחבה. ונראה ששאלה זו תלויה בהגדרת 'כלאחר יד' — האם היא נקבעת לפי שם המלאכה שאנו דנים עליה או לפי רגילות המעשה מצד עצמו. ראה במובא לעין מו:).

'רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו...' —

גם מדרך ארץ הוא לראות שיהיה גופו נקי תמיד, הן אברים הגלויים הן אברים הנסתרים, הן מכל לכלוך הן מכל זוהמא, וכדא דתניא בפרק במה טומנין רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו שנאמר כל פעל ה' למענהו עד כאן. וחולת זה הטעם, היא בטבע, נקיות הגוף מביא לידי התעוררות נקיות הנשמה, וכשאינו נקי נמשל כבהמה ועושה מעשה הבהמה. ויראה שלא יאכל מאכל שיצא ריח רע מפיו, ואם ריח רע נודף מפניו — ישתדל להתרפאות ממנו, כדי שלא יהא מאוס אצל בני אדם. ויהיה כל גופו נקי, ויתקן שערו וזקנו, כדי שלא יהיה מכוער אצל חבירו, ובקל וחומר שלא יצא ריח מפיו ולא יטנפו נחיריו. (של"ה הקדוש שער האותיות טו).

ונראה שגם זה כלול בדברי הגמרא 'בשביל קונוהו', שכל מעשיו, גם הגשמיים לצורך הגוף ומנוחת הדעת, לשם שמיים. ע' מהר"ץ חיות.
עוד על עניני נקיות וקדושה — במובא בברכות כה).

רבי אלעזר בן עזריה אומר: קופה מטה על צדה ונוטל, שמא יטול ואינו יכול להחזיר... חוששין שמא נתקלקלה (י"ג: תתקלקל. ער"ף, רשב"א ורש"ש) **הגומא'** — פירוש, אין מתירים לו להוציא הקדרה, כי פעמים נתקלקלה הגומא ויבוא להחזיר הקדרה ולהזיז הגיזים הנה והנה, [ויש מי שפרש, שמא לא יוכל להטמין שוב ונמצא מתבטל מעונג שבת. רש"ש], לכך הצריכוהו להטות הקופה שהקדרה טמונה בה, ולשפוך המאכל בצורה זו, והקדרה נשארת במקומה. (ר"ן; תפארת ישראל.
ויש להעיר שפשטות לשון רש"י במשנה: 'כשבא ליטול הקדרה — מטה הקופה על צדה' מורה, שמוציא הקדרה כשהקופה מוטה, אך אין לזה מובן, הלא אדרבה באופן זה שמטה הקופה, החשש גדול יותר שהגיזים יפלו. ונראה שצריך להגיה: 'כשבא ליטול מהקדרה מטה הקופה...'. וברש"י ש'על הרי"ף שינה מלשון רש"י שבמשנה. וע' ברשב"א ובשפת-אמת פירושים נוספים).

זמר סבר אין חוששין' — שהרי הזות הגיזין איסור דרבנן היא, הלכך אין גוזרים גזרה לגזרה, לאסור הוצאת הקדרה בקופה וקופה שמא יזיז הגיזים. וכן הלכה. (ריטב"א)